

RAD

JUGOSLAVENSKE AKADEMIJE

ZNANOSTI I UMJETNOSTI.

Knjiga XXXIV.

U ZAGREBU 1876.

U KNJIŽARNICI LAVOSLAVA HARTMANA NA PRODAJU.

Na obranu pravosti staro - srbskih zlatnih novaca.

Čitao u sjednici filološko-historičkoga razreda jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti 10. prosinca 1875.

PRAVI ČLAN SIME LJUBIĆ.

Koncem pramaljeća god. 1873. njeki Arnauti njegdje blizu po naš narod znamenitoga Kosova polja u staroj Srbiji, u što se bavili kopanjem na njekom zemljишtu, srećno se namjere na davno zakopano blago iliti sakrovište. Pronadju dakle u košari ogromnu hrpu starosrbskih srebrnih novaca, te još njekoliko novaca i spomenica srbskih i drugih raznovrstnih predmeta, medju kojimi jedan pečat, jedan krst dvostruk i tri krune, sve ovo od zlata. Arnauti bojeći se, da jim turske oblasti toga blaga ne otmu, zlatne novce, spomenice i skupociene stvari na prvo zatajili i spremili, a samo srebrne novce njihove množine i slabije vrednosti radi na sviet odmah iznigli. Od ovih bilo okolo 6000 komada. Mnogo se toga u prvi mah amo tamo razdalio i raznieldo. Paša, prizrenski valija, prvi si prisvoji dobar dio otih srebrnih novaca i zlatni pečat. Dva Srbina odkupe njeku čest sr. novaca, te pohite u Biograd, da jih svetlomu knezu Miljanu nadar prikazu. Knez, koj si već priličnu sbirku starosrbskih novaca sakupio bio, dakako rado primi te novce, a darovatelje obdarí sa 100 dukata. Po Šafařiku bilo jih je u toj hrpi do 1000 komada. Malo zatim kupiše prizrenski trgovci od istih Arnauta što više mogoše od onih srebrnih novaca, i po dva čovjeka odpraviše u Biograd da jih ondje srbskoj vlasti ponude, neka jih za narodni muzej od kupy, što je ova na predlog dra. Safařika drage volje učinila. Tom kupnjom sbirka starosrbskih srebrnih novaca narodnoga muzeja biogradskoga, već tada najznamenitija u svetu, obogati se sa 2100 komada. Nego od tih srebrnih novaca nadjenih blizu Kosova i drugdje se medjutim mnogo raznieldo i razprodalo. Jedna hrpa njih

bi donešena koncem iste godine 1873 a prigodom sajma na Cetinje u Crnojgori, te je slučajno veći dio nje, t. j. 301 komad, dopro u ruke dra. Bogišića, koj se tada na Cetinju bavio. A još danas amo tamo se raznašaju. Ovih zadnjih dana peštanski bankir J. Krausz ponudi našemu muzeju sbirku od 85 starosrbskih novaca uz nesnosive ciene, medju kojimi bilo jih do 56 komada, koji su bezdvojbeno potekli iz Kosovskoga sakrovišta. Dva komada isto takovih kupio je tu skoro g. Šenoa Zagrebčanin u Iliju Ap. Simića iz Prizrena, a četiri ja. Novci kosovski narodnoga muzeja biogradskoga, te već dio od onih, koji su prošli u sbirku svjet. kneza srbskoga Milana, već su potanko opisani u našem djelu „*Opis jugoslavenskih novaca*“; Bogišićevi novci na kratko su označeni u „*Glasu Crnogorca*“ (1873. br. 14).

Čim se razdali srebrni novci, Arnauti već pre maljećem sliedeće godine 1874 stadoše, da i dragocjenije predmete, u kosovskom sakrovištu nadjene, razprodaju. I sada prizrenski trgovci stupe kao prvi kupci, a medju ovimi Ilija Apostol Simić kao poglaviti. Putem Jastrebova, tada ruskoga konsula u Prizrenu, četiri zlatna novca, koja Simić u Arnauta kupi, prodju 14. lipnja 1874 u ruke srbskoga metropolite biogradskoga, a ožujka 1875 isti Simić posla po Sim, Jovanoviću iz Prištine u Biograd svjetlomu knezu Milanu osamnaest komada od istih zlatnih kosovskih novaca i njekoliko srebrnih, za koje primi 375 dukata. Ovo 18 zlatnih komada, od kojih se šest sada nalazi u narodnom biogradskom muzeju darom svjet. kneza Milana a dvanaest u sbirki istoga kneza, već je opisano u „*Otačini*“ (*srezka za travanj 1875 str. 648—657*) od našega akademika g. prof. Stojana Novakovića. Malo zatim dodje sam I. A. Simić u Biograd s liepim brojem zlatnih novaca, s njekoliko zlatnih spomenica i srebrnih novaca, i s jednim zlatnim dvostrukim krstom, sve iz kosovskoga sakrovišta u Arnautah kupljeno, da i ovo razproda U Biogradu nenadje kupca, pošto za sve te stvari ponudjena mu nagrada činila mu se nedostatna. Toga radi Simić iz Biograda pohititi u Pešt i u Beč sa njekoliko komada zlatnih i srebrnih novaca, nadajući se, da će onđe njegovo blago naći bolje ciene.

U Beču sreti se Simić na starinara Dra. Eggera, koj ne samo kupi četiri zlatna novca i devet srebrnih za 100 cekina austrijskih, nego mu se izrazi, da sve ono, što bi takova u napriedu nabavio, njemu donese, a da će ga on zato dobro naplatiti. Simić uslied te izjave vrati se namah u Biograd, i uzamši sobom sve, što je tu imao od kosovskoga blaga, ode opet u Beč. Došavši k Eggeru, ovaj

zabunjen množinom malih (*okolo 30*) i velikih (t. j. 7) zlatnih komada, stavi se sada da nadje način kako da skloni Simića na jevtine ciene, te mu se svidjelo u tom poslu za shodno odvratiti Simiću, da su mu to novci i spomenice patvorene i lažne. Po Eggeru upozna se s njekoliko tih komada svjetli knez Montenuovo, koj, akoprem veoma viešt sveobćoj numismatiki, pusti se ipak Eggerom zavesti na mnjenje, da bi mogli biti krivi. Ali knez, neuzdajući se posvema vještini po zanatu trgovca, da se o tom bolje osvijedoči, listom od 22. srpnja 1875 posla nam sedam malih zlatnih novaca Simićevih i jednu spomenicu s molbom, neka jih razgledamo što bolje možemo, te mu odprto izjavimo, *jesu li po našem mnjenju ti novci lažni ili dobri i pravi*,¹ a to, jer mu se činilo (ili bolje čifutu), *da se na dva od malih vide slova latinska, što ga vodi na misao, da su ovi novci bili kovani na kalupu car. austrijskih cekina*.² Isti dan dobili smo pismo iz Beča i od pomenutoga Simića, do sada nam sasvim nepoznata, u kom nas ovaj obaviešćivao, da ćemo primiti od kneza Montenuovo njekoliko njegovih novaca zlatnih na razsudu, primećujući nam ovako: *sada je to riešeno pred kneza (t. j. Montenuovo) ovdje, rami da se pošlu* (t. j. novci), *ako su istiniti, moram primiti od Eggera još 100 dukate drugih* (radilo se dakle o znatvoj okladi, a čifuta već grezlo do živa! *hic Rodus, hic salta*); *ako su falični, on mora primiti one 100 dukate, što je dao meni za one dukate* (t. j. starosrbske), *a (ove) dukate da mi vrati natrag. Sad riešite, kako znate*. U ovom listu, koj se u izvorniku kod nas čuva, nema ni riečce, koja bi smierala na to, da nas Simić na svoju stranu privabi. Sve je tu bezazleno i prostodušno izraženo, te smiera na to samo, da sud izrečemo po pravici bez presude i obzira. Dne 25. srpnja 1875, to jest drugi dan po dolazku lista Montenuovo, odgovorili smo istomu knezu medju drugimi stvarmi i ovo: *Vasa Vissost reli, da ste na dva mala komada razpoznali latinska pismena. Sve sam moguće učinio, da nadjem tragove tim pismenom, ali zabadara. Sre što sam na njih opaziti mogao prostim i naoružanim okom, sve mi se pokazalo kao pripadajuće predstari tipa ili kao ukras slike dotican*;³ te navodeći mu njekoliko razloga, koji vojuju za

¹ „se al parer suo le monete sono false, ovvero buone e genuine?“

² „riconoscere su due delle piccole lettere latine, che mi facevano credere, che queste monete furono battute al conio dei falsarii sopra zecchini imperiali austriaci.“

³ „Vostra Altezza soggiunge, di aver riconosciuto sopra due dei piccoli pezzi lettere latine. Ho fatto tutto il possibile per ritrovare le tracce di tali

pravost Simićevih novaca, zaključivali smo ovako: *držim za stalno, da je ovo osam komada bez drojbe pravi novac.*¹ Naša rješiva izjava došla dakako kao grom za Eggera, koj, da se je tvrdo držao svoje zadane rječi, morao bi bio umah Simiću izbrojiti 100 dukata u ime oklade. Naproti on se stavi sada, da stvar zaplete, i tako svojoj dužnosti izbjegne.

Malo dana zatim eto nam drugoga lista kneza Montenuovo (*od 30. srpnja 1875*), u kom se je ovaj trudio prividnimi razlozi dokazati, da su Simićevi novci upravo krivi. Poglavit su sliedeći: da su njegova mnjenja činovnici car. muzeja bečkoga, Arig i David Egger, Dr. Modoš i drugi; da mu Simić njekoč uztvrdio, kako ima samo osam komada starosrb. zlatnoga novca, dočim mu sada pokazao 13, a u Pešti nudio 18 na prodaju; i da je drug Simićev njeki Jovan Janičević pred samim knezom predbacio Simiću, da su mu njeki novci nedobri (*che certe sue monete serbe non sono buone*). Prilagao je napokon dva zlatna novca Dušanova mala, te nas opazne činio, da na jednom kod **B** (*a i ovo B zaman smo tu tražili*) vidi se **D0—ILL—R** (*t. j. Lodomeriae, Illyriae Rex*), a na drugom da se opazuju tragovi dukata Franje I. i jedno **M** čisto; primećujući napokon, da je vidio još na jednom novcu jedno **A** carskoga cekina od patvorca zlo brisana. U priloženom papiricu pridodavaše i ovo: još je jedan zlatnik (*Stjepan s andjeli*), na kom se s dobrom lúpom lasno čita: **A. A.** (*Arciducae Austriae*) 1857 ili 1853 ili 1858; drugi sa **HVNG.**, a da je Simić pobjegao u Srbiju ili Tursku; valjda zato ovo zadnje primjeti knez, što mu se Egger, da izbjegne okladi, zagrozio bio, kako nam sam Montenuovo u svom listu spovieda, da će ga turskomu poslaničtvu i bečkomu sudu obtužiti, što krive novce u sviet tura. U isto doba javi nam isti knez brzovavom: *Münzen falsch, Beweise hergestellt, nehmen sie sich in acht. Brief folgt.*

Simić se medjutim dovezao bio u Zagreb, te se nalazio u našoj pisarni. On nam donio i pred oči stavio sve svoje numismatičko blago, da ga točno razgledamo i bezpristano razsudimo. Nenalazivši mi na njegovih miti na ona dva Montenuovova novca ni najmanjega traga onomu, na što nas isti knez sjećao, odgovorili smo 2. kolovoza knezu, da smo njegova dva poslana novca i sve male i velike

lettere, ma indarno. *Tutto ciò, che mi venne sotto l'occhio nudo o armato di lente, mi si presentò come appartenente alla rappresentazione del tipo, o come fregio inerente al disegno².*

² „io teugo per fermo, che questi otto pezzi siano senza dubbio genuini“.

Simićeve, koj nepobježe u Tursku nego u Zagrebu boravi, pomno i potanko izpitali i bez ma koje presude razmotrili, a da nismo našli ni znaka ni traga ma kako neznatna na njih, s koga bi u sumnju glede pravosti pasti mogli; da smo dapače zatim kupili u Simića četiri mala novca i jednu veliku spomenicu zlatnu za muzej, a sami jedan mali novac; zaključujući: toli smo sve više uviereni o njihovoj pravosti (*tanto sono sempre più convinto della loro genuinità*). Uz to smo sa više razloga iz naše poviesti i drugamo crpljenih opravdavali naše mnenje, a njegove nazore oprovrgevali, dodajući, da na polju srbske numismatike bili bismo spravni na obranu Simićevih novaca, na kojih nenalazimo ni najslabijega znaka patvornosti, ogledati se s činovnici bečkoga muzeja, i makar bilo s istim slavnim nestorom sredoviečne numismatike Dannebergom, dočim s Eggeri, Modoši i sličnimi rabili bismo boč a ne željezo.

Valjda ova zadnja stavka dala je povoda stariaru Eggeru, da se po Dru Modošu izkaže u Zastavi (*br. 89 od 1/13 kolovoza 1875*) sa njekoliko rieči na nas upravljenih. Tu pokle se reklo, da je Ilija Ap. Žaci Simić, trgovac iz Prizrena, u družbi puškara ili pečatorezca (?) Ivančića donio u Beč njekoliko srbskih zlatnih novaca, primjećuje se, da jih knez Montenuovo, *prvi* u toj struci u celoj Evropi, smatra za lažne, a hrvatski numismatik Ljubić za prave; da su u Beču kupili po 50–80 dukata jedan komad od malih (*a i to ni je istina*), te da je iste večeri Dr. St. Modoš, Srbin, slučajno naišao sa lupom *na stučeno vrlo spljosnato . . . Rex Hung.*
Bok. A. A. 1853 dakle je onaj puškar il' pečatorezec i austr. male i velike dukate tako preparirao, da je tuko, dok ih nije raztanjio, pa na to onda svoj pečat starih srpskih novaca udario. Srbin Modoš bje dakle Kolumbus za zlatne Simićeve novce (*akoprem si tu slaru prisraja knez Montenuoro, kako ćemo dalje vidjeti, dočim je po nas to prava svojina bečkoga trgorca*), a u njegov rog ēuhnuli svi ostali, koji jih kašnje u krive bacili. Slava mu; te se uprav divimo njegovoj izvanrednoj oštromnosti navlastito u raztumačenju postupka, koga se držao onaj prosti puškar ili pečatorezec (*liepo li se ora dva zanata rukuju*) u patvorenju onih novaca. Začudili smo se dakako „Zastavi“, što u sviet baca takove izjave, jamačno nedjčne po naš narod, te smo se obratili na njezino uredničtvu listom od 20. kolovoza, u kom smo ga oprezna činili na neshodnost i netemeljitosť one Modoševe izjave. Slavno uredničtvu Zastave taj je naš list, akoprem za javnost neopredieljen, umah na svietlo izmienio.

Medjutim stupi na polje, jamačno poveden Drom Eggerom, nov osvaditelj Simićevih zlatnih novaca. Njemačka „die Presse“ u svom *Local-Anzeigeru* od 18. kolovoza 1875. br. 228 doneše članak pod naslovom *Avis für Numismatiker*, u kom se veli, da je njeki g. T. Ortvay, činovnik peštanskoga muzeja, u časopisu *Naplo* oglasio, da su srbski zlatni novci Simićevi pronadjeni za lažne. Razlozi, koji se tu navadaju, jesu sliedeći:

1. što su njekoji od tih novaca izvanredno veliki (*medaillonartige Münzen*);

2. što prodavaoc Simić nije g. Ortvayu dopustiti htio, da ni od jednoga od njegovih novaca *otisne sliku na stanjolu*;

3. što su se i njekomu *vieštomu* trgovcu starina u Pešti (*Eggeru*) kao što i samomu Ortvayu mali novci Simićevi prikazali sumnjivi s toga, jer jim „*unglaublich schien, dass solche Goldstücke schon zur Zeit Dušan's* (imalo se dapače reći za Milutina Dušanova djeda, koj počе vladati g. 1275) *bestanden haben sollten*“;

4. što je Ortvay na jednom od istih velikih novaca Simićevih opazio ostanke grba iz najnovijega doba, a pomenuti *vieštan-trgovac* peštanski vidio na jednom od istih velikih pismena **A**, **KK**, i cieli austrijski grub.

I uredništvo bečkoga lista „*Numismatische Zeitschrift*“ nepočasi izjaviti se medjutim proti pravosti Simićevih novaca, obećajući u svom svezku (*V. Bd. 263. Gefälschte serbische Goldmünzen*), koj je tečajem kolovoza bieli svjet ugledao, da će u sliedećem o njih razložiti; te odvraća prijatelje numismatike od nabave takovih riedkosti.

Zadnji napokon, koj se do danas bavio ovim predmetom, jest gori pomenuti Srbin Dr. Modoš.¹ Ovaj u *Zastavi* od 26. rujna br.

¹ Dr. Modoš tu upliće nješto neumiestnoga. Veli on naime:

a) da sam ja onaj isti, koj sam imao onu polemiku sa Ruvarcem. I ovdje Dr. Modoš jamačno sanja, jer polemike sa ma kojim Ruvarcem nikada imao nisam. Istina je, da njeki neimenovani *rovarac* u Matici Novosadskoj, pišući navlaš o srbskih kraljicah, nadje si prilike, da surovo dakako nasrne na moje *Ogledalo* zato, što nisam svestrano iztražio o imenih njekojih srbskih kraljica, kao da se takova šta tražiti može od preglednih radnja, a za predmet pak, koj niti je od važnijih, niti se još danas uz ma koj trud radi pomanjkanja spomenika nedaje dovoljno razjasniti, dočim je pak on sam u onih Matičinih člancih ne malo kriva i smješna nasukao. Tomu dokaz moj „*Opis jugoslavenskih novaca*.“

b) Da bi Simićeve novce svak za lažne držati morao, *ko je ikad pravi stari srpski novac* video, a nema kakav nečist interes u toj stvari.

113 hoće da dokaže lažnost Simićevih novaca sa četiri sviedočbe, koje je izmamio od njekojih, koji vele, da jih za lažne smatraju. Te su sviedočbe od kneza Montenuovo, od Dra Frid Kennera kustosa kod c. k. numis. kabineta u Beću, od Jaunera dvor. rezbara bećkoga, i od njekoliko Srba stanujućih u Beću; (čudno Eggerovih nema) a obećaje, da će nadoci jošte Miklošićeva i Daničićeva. Iz otih sviedočba izlazi ovo:

1. Knez Montenuovo, oslanjajući se na svoje dugotrajno iskustvo u proučavanju svakojakih starih novaca, i na tragove austrijskih cekina od g. 1853 i 1871, koje je opazio na zlatnih Simićevih novcima i nenaoružanim okom, proglašuje jih u obće za krive.

2. Dr. Frid. Kenner bio bi vidio na jednom novcu Dušanovu **LOD i 871**, a na drugom istoga cara **OD I REX AA . . 53** zatim **H** (od **HVNA**) i **T** (od **ETVEN**), i tragove repnoga perja dvoglavnoga car. orla.

3. Rezbar Jauner ? veli u obće, da dva stara srbska zlatna novca, poslana mu od kneza Montenuovo na presudu, on drži za otiskane na c. k. austrijskih dukatih, jer se na njih mogu viditi napis i brojevi godina c. kr. austrijskih dukata od g. 1853 i 1871.

4. Srbi pako bečki kažu, da su na više komada Simićevih novaca zlatnih, pokazanih jim od Dra Modoša, opazili i novije pismo uz staro i broj godine; dapače da su na dva Dušanova vidili die **vollständige Umschrift der k. k. österr. Dukaten**, i to ganz besonders deutlich, te i perje orlova krila.

Ovo je dosadašnja poviest zlatnih starosrbskih novaca našastih god. 1873 blizu Kosova od Aronauta, a sliedeće godine Ilijom Ap. Simićem trgovcem iz Prizrena iznesenih na vidik; ovo su prigovori proti njihovoj pravosti u bieli sviet raztureni poglavito Eggerom, trgovcem starina u Beću i u Pešti. Nama je najprije upoznati se samimi novci, zatim ćemo se svrnuti na gori označene prigovore, da jih oprovrgnemo, i tim i drugimi razlozi pravost onih novaca, koji nam sjajnu knjigu naše prošlosti izpunjuju, dokažemo.

Ovu zadnju stavku upravno odvraćam na adresu Dra Modoša u ime moje i mojih drugova Dra Šafarika i prof. Novakovića, koji smo se za pravost onih novaca javno očitovali; a on će znati, gdje je za njih pravo mjesto. A što se pako mene tiče naposeb, prvu sam viest o Simićevih novcima dobio od kneza Montenuovo, te mu on čas odvratih, da su po mom sudu pravi. Dr. Modoš bit će jamačno video koj starosrbski novac pod stakлом u c. numis. kabinetu u Beću, ali jamačno kroz naočale.

I.

Stjepan Uroš II. Milutin

srbski kralj (1275—1321).

Kralj drži u lievici žezlo.

1. *Predak.* — Spasitelj na krstu, punolik, sjedi na priestolu, ravnom osienkom oko glave, do koje ЈС. — ХС. obiema rukama razpetima dieli blagoslov. Priestol ima samo pobočne naslone. Do priestolja u polju podieljeno В — М.

Zadak. — Kralj punolik, pod zatvorenom krunom, nad kojom se diže po sredi jednostruki krstić, sjedi na priestolu istoga načina kao u predku. Obie mu ruke pri prsih, nego u desnici drži na dugoj motki jednostruki krst, a u lievici žeslo, komu se nevidi vrha, pošto udara pravcem na brkove i kosu kraljevu, te se u njih krije. Napis teče naokolo uz okrajni šegasti niz, počam gori desno: МИЛУТИН — КРАЛ (МИЛУТИН — КРАЛ, t. j. МИЛУТИН — КРАЛЬ).

Matica u zemalj. muzeju u Zagrebu darom preuzv. g. biskupa Strosmajera Teži 3,165 gram. Mod. $5\frac{1}{4}$. **Vidi Tab. br. I.**

2. — Isto kao br. 1, nego u zadku žezlo u lievici kraljevoj cielo se razaznaje, pošto ga brkovi i kosa kraljeva nekriju, te se na njegovu vrhu vidi jasno cvjet od krina; a poprečna pruga krsta nad krunom tako stoji nizko, da skoro dodira krunu.

Matica u Ilijie Apost. Simića iz Prizrena. Teži 3,0 gram. Mod. $5\frac{1}{4}$.

3. — Isto kao br. 2.

Matica u Il. Ap. Simića iz Prizrena. Teži 3,18 gram. Mod. $5\frac{1}{4}$.

4. — Isto kao br. 2.

Matica u Il. Ap. Simića iz Prizrena. Teži 3,18 gram. Mod. $5\frac{1}{4}$.

5. — Isto kao br. 1, nego u napisu zadka mjesto КРАЛ bilo bi КРАЛ.

Ovako barem g. Prof. Stoj. Novaković u Otačbini (svez. za april 1875 str. 650) po matici u svet. kneza srbs. Milana u Biogradu. Teži 3,25 gram. Mod. 5.

6. — Isto kao br. 2, nego u napisu zadka mjesto КРАЛ bilo bi КРАЛ.

Ovako g. Prof. Stoj. Novaković (l. c.) po matici u biogradskom muzeju darom svet. kneza Milana. Teži 3,17 gram. Mod. $5\frac{1}{4}$.

Opazka.

Ovi zlatni Milutinovi novci u glavnoj oznaki slažu se podpuno sa srebrnimi njegovimi novci, koje smo opisali u našem dielu:

,Opis jugoslavenskih novaca“ str. 78—81. Tab. VI. br. 8—14, pošto i ovdje u predku spasitelj sjedi na priestolu, te tako i kralj u zadku; a i ovdje kao i ondje u IV vrsti vide se slova do priestola u predku, te u desnici kraljevoj na žezlu jednostruki krst. Glavna razlika medju njimi stoji u tom, što na srebrnih kruna kraljeva jest otvorena a napis latinski. Ali onakovu krunu po načinu iztočnoga dvora, kamo je Milutin kašnje veoma naginjaо, nalazimo već na novcu njegova otca Uroša I (V. isti Opis str. 56. br. 33); a napis odgovara napokon latinskom u III i IV vrsti Milutinovih novaca srebrnih, gdje je VROSIVS REX. Cirilsko pismo je na svojih novcima rabio već sam obretnik srbske numismatike Vladislav I, a Milutinov sin i naslednik Stjepan Dečanski izključivo. Nije se ni tomu čuditi, što je ovaj kralj na zlatnih novcima imenovan Milutinom, dočim na srebrnih Urošem. Ovih se zlatnih novaca jamačno malo kovalo, te se na njih udariti htjelo ono ime kraljevo, koje ga bolje razlikovalo, pošto mu se i otac i sin Urošem nazivali, a bez dvojbe i narod ga jedino pod ovim imenom poznavao. Ovako ga imenuju mal ne svi poviestnički domaći izvori (V. P. J. Šafařík. Památ. dřev. písem. jihos. str. 52. 60. 70. — Tronoš. Glas. V. 58. — Poriest od bitja. Glas. X. 265. — Rodos. srbs. carei. Glas. XXI. 240. — Hrom. Žitomiš. Glas. XXXII. 256 itd.).

II.

Stjepan Dušan

srbski car (1346—1355).

1.

Dva anđjela krunišu cara.

1. *Predak.* Spasitelj na krstu, punolik, dvostrukom ravnom osienkom oko glave, do koje $\text{I}\ddot{\text{C}}$ — $\text{X}\ddot{\text{C}}$ sjedi na priestolu. Ruke mu pri prsih, nego desnicom dieli blagoslov a lievicom pridržava knjigu. Pod laktom lievice u priestolu okruglić. Nad napisom do osienke po jedna osmorepa zvezdica sa svake strane. Do priestola u polju A — G , a pod ovim zadnjim pet piknja na krst $\text{:}\text{:}\text{:}$. Gori do uglovih priestola i doli do siedala sa svake strane ukras od tri piknje, a pod ovim desno još četiri piknje nakrivo desno $\text{:}\text{:}\text{:}$.

Zadak. — Car stojeći u podpunom kipu, punolik, pod zatvorenim krunom, u dugoj svečanoj odori, s rukama na prsih, nego u *

desnici drži žezlo s jednostrukim krstom na vrhu. Dva leteća anđjela drže njegovu krunu kao da ga krune, jedan s desne a drugi s lieve strane. Do cara u polju podieljeno ~~C&h~~ — ~~Lph~~. Pod ovim napisom s oboje strane dvostruki luk ravan i jedan piknasti, kao da su dva sjedala ili jastuka.

Matica u Ilijie Apost. Simića iz Prizrena. Teži 2,75 gram. Mod. $5\frac{1}{2}$. Vidi Tab. br. 2.

2. — Isto kao br. 1.

Matica u Il. Ap. Simića iz Prizrena. Teži 3,25 gram. Mod. $5\frac{1}{2}$.

3. Isto kao br. 1.

Matica u Il. Ap. Simića iz Prizrena. Teži 3,70 gram. Mod. $5\frac{1}{2}$.

4. — Isto kao br. 1:

Matica u Il. Ap. Simića iz Prizrena. Teži 2,90 gram. Mod. $5\frac{1}{2}$.

5. Isto kao br. 1.

Matica poslana nam od prejas. kneza Montenuovo. Teži 3,11 gram. Mod. $5\frac{1}{2}$.

6. — Isto kao br. 1.

Matica poslana nam od kneza Montenuovo. Teži 3,0 gram. Mod. $5\frac{1}{2}$.

7. — Isto kao br. 1, nego u predku do priestola bilo bi ~~M~~ — 0, nad ovim nebi bilo zvezdica, a do ugla i do sjedala izvana mjesto troje piknje na trokut bila bi isto tako na trokut tri okruglica; u zadku pako lik carev bio bi samo do koliena, doli sa strane nebi bilo sjedala, a napis desno u polju samo ~~Lph~~. (~~Up~~).

Ovako Prof. Stoj. Novaković u Otačbini l. c str. 658 br. 6. opisuje maticu nalazeći se u biogr. muzeju darom sv. kneza srbskoga Milana. Teži 3,33 gram. Mod. $5\frac{1}{2}$.

8. — Isto kao br. 7.

St. Novaković l. c. po matici kod kneza Milana. Teži 3,15 gram. Mod. $5\frac{1}{2}$.

9. — Isto kao br. 7. nego u predku nad napisom bila bi zvezdica s oboje strane osienke, a desno do priestola u polju Θ; u zadku pako vidiela bi se sjedala do cara.

St. Novaković l. c. br. 7 po matici kod svjet. kneza srbs. Milana. Teži 3,25 gram. Mod. $5\frac{1}{2}$.

10. — Isto kao br. 9, nego u predku do ugla priestola i sjedala izvana mjesto tri okruglica bile bi tri piknje na trokut, a pod Θ u nakrst četiri piknje, kojih ondje nema; u zadku pako vidi bio se lik carev podpun, ukrasi raznoga načina, a napis desno u polju ~~Lph~~ (~~Up~~).

¹ Još prije studena zamolismo otiske ovih novaca, ali jih do danas ne-dobismo.

St. Novaković l. c. br. 8 po matici u biogr. muzeju darom sv. kneza srbs. Milana. Teži 3,13 gram. Mod. $5\frac{1}{2}$.

O pazka. Lasno je, da je ovaj novac sasvim sličan gori opisanomu pod br. 1.

11. — Isto kao br. 10.

St. Novaković l. c. br. 8 po matici kod sv. kneza srbs. Milana Teži 3,39 gram. Mod. $5\frac{1}{2}$.

12. — Isto kao br. 10.

St. Novaković l. c. br. 8. po matici kod svet. kneza srbs. Milana. Tež 3,19 gram. Mod. $5\frac{1}{2}$.

O pazka.

Ovi novci u tipu posvema sudaraju sa srebrnimi novci Stjepana Dušana cara, koje smo opisali u našem djelu „*Opis jugosl. novaca*“ na str. 110—112. Tab. VIII. 4—7.

2.

Spasitelj sjedi. — Car i carica stoje.

4) Napis u zadku do vladara monogramom izražen.

1. *Predak.* — Spasitelj na krstu, punolik, ravnom osienkom oko glave, do koje **IC** — **XC** sjedi na priestolu, rukama na prsih, desnicom dieleći blagoslov a lievicom pridržavajući knjigu. Pod laktom lievice u priestolu okruglić. Nad napisom do osienke jedva se razaznavaju zrakovi zvezdice. Do priestola u polju lievo **A**, desno **Y**, a pod ovim **..**. Gori do ugla priestola izvana i tako doli do siedala s oboje strane tri okruglića na trokut kao ukras.

Zadak. — Lievo car pod zatvorenom a desno carica pod otvorenom krunom, oba punolika, stojeća u bogatoj dugoj odeždi. Po sredi motka sa dvostrukim krstom na vrhu. Car lievicom a carica desnicom prihvaćaju motku krstovu po sredi medju njima stojeću, onaj višje, ova nižje. Car u desnici a carica u lievici pri prsih drže žezlo sa krstićem na vrhu. U polju podijeljeno **CP** — **MP** (стФ — јп).

Matica u Ilijie Apost. Simića iz Prizrena. Teži 3,02 gram. Mod. $6\frac{1}{2}$. Probušen doli lievo do carevih noguh. **Vidi Tab. br. 3.**

2. — Isto kao br. 1.

Prof. Stoj. Novaković l. c. str. 650 br. 3. po matici u sbirki svet. kneza srbs. Milana. Teži 3,28 gram. Mod. $6\frac{1}{2}$. Probušen kroz carevu krunu.

b. Napis u zadku podpuno izražen, te naokolo uz rub razpoložen.

1. *Predak.* — Spasitelj na krstu, punolik, dvostrukom osienkom oko glave, do koje **IC** — **XC** sjedi na nizkom priestolu bez naslona zada nego samo s nasloni sa strane piknjami ukrašenimi. Siedalo se priestola prikazuje oblučno. Spasitelj u dugoj odieći bez pojasa u borah, desnicom pruženom dieli blagoslov, a lievicom pri prsih pridržava knjigu, na kojoj se vidi jednostručni krst. U polju gori do priestola podieljeno **O** — **II**, a doli pod ovim po jedna lievo šestorepa * a desno osmorepa zvjezdica *.

Zadak. — Lievo car pod zatvorenom a desno carica pod otvorenom krunom, oba punolika, stojeća, u bogatoj dugoj haljini. Samo nad carevom krunom diže se krstić. Po sredi motka sa dvostrukim krstom na vrhu. Car lievicom a carica desnicom prihvataju motku krstovu po sredi medju njima stojeću, onaj višje ova nižje. Car u desnici a carica u lievici pri prsih drže žezlo sa krstićem na vrhu. Napis teče naokolo uz rub, počam doli lievo: **СТ҆ФАНЬ** — **В** — **ХС** — **Б БВ ЦАРЬ.** (Stefan u hrista boga blagoverni car).

Matica u zem. muzeju u Zagrebu darom preuvz. g. biskupa Strosmajera. Teži 2,89 gram, nego odsjećeno nješto malo za pokus. Mod. 6.

2. — Isto kao br. 1.

Matica u Il. Ap. Simića iz Prizrena. Teži 2,97 gram. Mod. $5\frac{3}{4}$

3. — Isto kao br. 1.

Matica u Il. Ap. Simića iz Prizrena. Teži 3,10 gram. Mod. 6.

4. — Isto kao br. 1.

Po matici, koju nam posla prejas. knez Montenuovo iz Beča. Teži 3,76 gram. Mod. 6. Vidi Tab. br. 4.

5. — Isto kao br. 1.

Po matici, koju nam posla prej. knez Montenuovo iz Beča. Teži 3,0 gram. Mod. $5\frac{3}{4}$. Probušen u osienki spasitelja nad glavom. U predku slabo otiskan.

6. — Isto kao br. 1. — U predku doli lievo u polju zvjezdica se nevidi.

Matica u Il. Ap. Simića iz Prizrena. Teži 2,95 gram. Mod. $5\frac{3}{4}$.

7. — Isto kao br. 1.

St. Novaković l. c. str. 650 br. 2. po matici u svet. kneza srbs. Milana. Teži 3,17 gram. Mod. 6.

Opazka.

Tip na ovih zlatnih novčih Dušanovih podpuno se slaže s onim, koj se opazuje na njegovih srebrnih novčih, opisanih u našem djelu

„Opis Jugosl. novaca“ str. 125—128. Tab. VIII. br. 14—19. Jedina je razlika ta, što na ovih zlatnih djelomice napis je podpunije izražen, te naokolo uz rub razpoložen.

3.

Car jaše.

1. *Predak.* — Poprsje spasiteljevo do pojasa, na krstу, punoliko, umotano u prostranu haljinu kao ogrtač, dvostrukom piknjastom osienkom oko glave, do koje **IC** — **XC** nad ovim napisom po jedna šestorepa zvjezdica * sa svake strane, a pod njima po jedan krstić †, pod krstići podijeljeno **H** — **O**, te opet pod ovimi slovi isto krstići. Spasitelj, rukama pri prsih, desnicom dieli blagoslov, a u lievici drži smotak.

Zadak. — Car punolik, pod zatvorenom krunom, jaše desno; u desnici mu žezlo sa krstom na vrhu, u lievici vojke, a konj se nalazi u stanju tiha hoda. Do cara u polju podijeljeno **CΦЬ** — **IPd**, ovo ↓ ovako obratno položeno. Izmedju prednjih nogu konja prikazuje se njeka osobita slika, koja naliči na krunu ili bolje kačigu ♀. Isto tako i pod gubicom konjskom slika kao košara iz palica izpletena, valjda za zob.

Matica u Il. Ap. Simića iz Prizrena. Teži 3,05 gram. Mod. 6.

2. — Isto kao br. 1.

Matica u Il. Ap. Simića iz Prizrena. Teži 2,75 gram. Mod. 6.

3. — Isto kao br. 1.

Matica u Il. Ap. Simića iz Prizrena. Teži 3,17 gram. Mod. 6. **Vidi Tab. br. 5.**

4. — Isto kao br. 1.

Matica u Il. Ap. Simića iz Prizrena. Teži 3,10 gram. Mod. 6.

5. Isto kao br. 1.

St. Novaković l. c. str. 652 br. 5 po matici u biogr. muzeju darom svjet. kneza srbs. Milana. Teži 3,33 gram. Mod. 6.

6. — Isto kao br. 1.

St. Novaković l. c. str. 652 br. 5 po matici u sbirki svjet. kneza srbs. Milana. Teži 3,23 gram. Mod. 6.

7. — Isto kao br. 1, nego u predku osienka oko glave spasiteleve bila bi jednostruka, a u zadku vrat konjski nješto tanji.

St. Novaković l. c. str. 652 br. 5 po matici u biogr. muzeju darom svet. kneza srbs. Milana. Teži 3,13 gram. Mod. 6.

8. — Isto kao br. 7.

St. Novaković l. c. str. 652 br. 5 po matici u sbirki svet. kneza srbs. Milana. Teži 3,12 gram. Mod. 6.

Opazka.

Ovi novci zlatni Dušanovi skoro su puki otisak srebrnih novaca Dušanovih od nas opisanih u djelu „*Opis jugosl. novaca*“ na str. 135—137. Tab. VIII. br. 21—24, Tab. IX. 1—2.

4.

Sve nadpis u zadku.

a) Perperi jednostruки.

1. *Predak.* — Spasitelj na krstu, punolik, sjedi na priestolu, knjigom na skutu, dvostrukom ravnom osienkom oko glave, do koje **†** — **ХС** — nad ovim napisom po jedna osmorepa zvezdica, a izpod njega **А** — **Ѡ**; pod ovim zadnjim pako krstić od pet piknja saставljen **Ѡ..** Gori do ugla priestola izvana i tako doli do siedala s oboje strane tri piknje na trokut kao ukras, nego desno u polju izpod troje piknje do sjedala vide se jošte četiri piknje na četverokut **Ѡ..** razpoložene. Spasitelj drži ruke pri prsih; desnicom dieli blagoslov, a lievicom pridržava nješto četverokutno kao opet knjiga. Pod laktom njegove lievice u priestolu okruglić.

Zadak. — Sve napis u sedam redaka, ovako:

**† — СТЕФАН — НЬ ВЬ ХЛ — БА БЛАГО — ВѢРНИ ЦЛ — РЬ
ПЕРП — РЬ †**

Matica u Sime Ljubića. Teži 2,80 gram.

2. — Isto kao br. 1.

Po matici u Il. Ap. Simića iz Prizrena. Teži 3,15 gram. Mod. 6. Vidi Tab. br. 6.

3. — Isto kao br. 1.

Po matici u Il. Ap. Simića iz Prizrena. Teži 2,60 gram. Mod. 6.

4. — Isto kao br. 1.

Po matici u Il. Ap. Simića iz Prizrena. Teži 2,35 gram. Mod. 6.

5. Isto kao br. 1, nego u predku do priestola u polju bilo bi **Р — Г**; u zadku pako napis u pet redaka: **† СТ҆ — ФАНЬ В ХА — БА БЛАГО — ВЕРНА Х — ПЕРП**, a izpod napisa pet piknja u okrug, te u napisu svako **Δ** izvrnuto.

St. Novaković l. c. str. 651 br. 4. po matici u biogr. muzeju darom svet. kneza srbs. Milana. Teži 3,0 gram. Mod. $5\frac{1}{2}$. Probušen. Isti Novaković trudi se, da raztumači zadnje izraze u napisu zadka. Veli, da bi njeki mogli čitati: **Стефана въ Христа Бога благоверн императоръ**; ali da mu se prikladnije čini i po sudu Šafaříka čitanje ovako: **Стефана въ Христа Бога благоверна х пеरпъ**. Razriješuje ovu zabunu napis čisto izražen na novcu pod br. 1, s koga se vidi, da je matica za kovanje ovoga novca potekla iz ruke našemu jeziku neviešte, te da se radi samo o pogrieški u rezanju maticе.

6. Isto kao br. 5.

St. Novaković l. c. str. 651 br. 4 po matici u sbirki sv. kneza srbsk. Milana. Teži 3,26 gram. Mod. 6.

b) Perperi trostruki.

1. *Predak.* — Spasitelj na krstu, punolik, sjedi na priestolu, ravnom osienkom oko glave, do koje **ІС — ХС**. Ruke spasiteljeve pri prsih, nego desnicom djeli blagoslov, a lievicom pridržava knjigu na prsih. Priestol nema naslona zada, a vrh pobočnih naslona po jedan krstić. Do priestola u polju **О — В**. Nad osienkom dvie osmorepe zvezdice, sa svake strane po jedna, a treća šestorepa po sredi uprav nad spasiteljevom glavom, te nad i pod slovi do priestola po jedna osmorepa.

Zadak. — Sve napis: ***†* — СТ҆ФАНЬ — ВЪ ХРИСТА — БОГА БЛАГО — ВЕРНА ЦАРЬ — Г † ПЕРПЕРЬ — *†***.

Matica u Il. Ap. Simića iz Prizrena. Teži 10,09 gram. Mod. 13. — Ono **Г** u predzadnjem redku napisa u zadku, ako se uzme kao brojno slovo, odgovaralo bi upravo vrednosti samoga novca, pošto je trostruka perpera; nego bi moglo značiti i **Гръко**. Vidi Tab. br. 7.

2. *Predak.* — Spasitelj na krstu, punolik, stojeći, ravnom osienkom oko glave, do koje **ІС — ХС**. Za spasiteljem priestol bez naslona zada; pobočni nasloni svršuju gori na krstiće od tri piknje, a uglovi siedala isto tako na krstiće, iz kojih pada cvjet od krina. Spasitelj desnicom pruženom dieli blagoslov, a lievicom pridržava knjigu na prsih sa krstićem poschiedi. Do ramenih su mu po dvie osmorepe zvezde sa svake strane, ali u raznom položaju radi desnice. U

krstu lievo **о**, gori nad glavom **ω**, a desno **и** (ó ôv); a do prie-stola u polju **О — И.**

Zadak. — U užjem piknjastom okruglu po sredini u podnožju zaboden veliki krst dvostruki, sa gornjom popriječnicom pomanjom a u dolnjoj popriječnici opet kosi krst **X**. Lievo do krsta car, punolik, stojeći, pod zatvorenom krunom, u dugoj bogato ukrasenoj haljini, drži u desnici žezlo sa dvostrukim krstićem na vrhu, a lievicom prihvata krstovu motku; desno isto tako carica (ili *sin*), nego ova pod otvorenom krunom, te u lievici drži žezlo sa jednostrukim krstićem na vrhu, a desnicom prihvata krstovu motku malo niže. Nad krunama po jedan krstić. Van užega okruga uz okrajni isto piknasti okrug teče naokolo sliedeći napis, počam doli lievo: **СТЕФАНЬ ВЪ ХРИСТА БОГА БЛАГОВѢРНИ ЦАРЬ ИСР.**

Matica u Il. Ap. Simića iz Prizrena. Teži 10,20 gram. Mod. $11\frac{1}{2}$. Vidi Tab. br. 8.

O pazka.

Ovi zlatni novci Dušanovi nalaze svoj vierni odjek u novčih srebrnih Dušanovih opisanih u našem djelu na str. 137—139. Tab. IX. br. 3—6. Ovdje samo u zadku pomnožen je broj redaka, u koliko je priložena riječ **ИСРПРЬ**. Samo se drugi trostruki perper razlikuje tim, što ovdje u predku spasitelj stoji pred prestoljem, te u zadku prikazuje se u poljn car i carica stojeći, dočim napis skoro isti teče naokolo uz rub.

III.

Vukašin

srbski kralj (1367—1371).

Spasitelj sjedi. — Sve napis.

1. *Predak.* — Spasitelj na krstu, punolik, sjedi na priestolu, dvostrukom ravnom osienkom oko glave, do koje **ИСР** — **ХС**, pod laktom spasiteljeve lievice u priestolu okruglić, a do priestola u polju podieljeno **Р** — **Д**. Spasitelj drži ruke pri prsih, desnicom dieli blagoslov, a lievicom pridržava kao knjigu.

Zadak. — Sve napis u pet redaka: **БЛАГО — БЪРНЫ В — ИСР
ХА ВЪЛ — КАШИН — ІСР.**

Matica u zem. muzeju u Zagrebu darom preuz. g. bisp. Strosmajera, koj ju kupi u Il. Ap. Simića iz Prizrena. Teži 3,08 gram. Mod. $5\frac{3}{4}$. Vidi Tab. br. 9.

2. — Isto kao br. 1, nego u predku nad napisom kao da su bile zvjezdice, a do priestola nejasno izraženo R — O; u zadku pako bio bi napis ovako: БЛАГО — ЕВРНН В — ЈС ХА ВЛ — КАШНН — ЛР.

St. Novaković l. c. str. 653 br. 9 po matici u sbirki sv. kneza srbs. Milana. Teži 3,14 gram. Mod. $5\frac{3}{4}$. Vierojatno, da je Novaković stavio u drgom redku H mesto bl, te krivo čitao peti redak, gdje je na našem novcu b s početka jasno izražen, te ЛР t. j. KP, kralj a ne car.

O p a z k a.

Ovim Vukašinovim zlatnim novećim veoma slični su u tipu srebrni istoga vladara od nas opisani u djelu „*Opis jugosl. novaca*“ str. 152—155. Tab. X. br. 17—23.

IV.

Lazar.

(1371—1389).

1. *Predak.* — Spasitelj na krstu, punolik, sjedi na priestolu, dvostrukom ravnom osienkom oko glave, do koje ЈС — ХС. Iz pobočnih uglova sjedala diže se s jedne i s druge strane kao krilo, koje gori svršuje s krstićem. Spasitelj drži ruke pri prsih, desnicom dieli blagoslov, a lievicom pridržava knjigu.

Zadak. — Knez punolik, pod zatvorenom krunom, stojeći, u dugoj širokoj haljini, rukama na prsih, u desnici drži žezlo sa krstićem na vrhu a u lievici kao kruglju. Za nogama cara stoji nizka stolica, od koje se vide pobočne strane. U polju do kneza u dva redka razito sliedeći napis: КНС — ЗР, a upravno pod ovim М — ЗР.

Matica u zem. muzeju u Zagrebu darom preuzv. g. biskupa Strosmajera, koj ga kupi u Il. Ap. Simića iz Prizrena. Teži 2,82 gram. Mod. 5. Probušen u osjenki spasitelja lievo. Vidi Tab. br. 10.

2. — Isto kao br. 1.

Matica u Il. Ap. Simića iz Prizrena. Teži 2,90 gram. Mod. 5.

3. — Isto kao br. 1.

St. Novaković l. c. str. 654 br. 10 po matici u sbirki svet. kneza srbs. Milana. Teži 3,18 gram. Mod. 5.

O p a z k a.

Podpuno ravni ovim zlatnim novećem Lazarovim jesu po tipu i razpoloženju stvarih oni njegovi srebrni, koje smo opisali u našem

djelu „*Opis. jugosl. novaca*“ na str. 160—161. Tab. XI. br. 9—11. Na sr. novcima Lazarovih nije ipak sasvim jasno, da li knez sjedi ili stoji. Stolica je nizka, bore odieće tako se gibaju, da se upravčini kao da sjedi. Na ovih zlatnih paklo prikazuje se knez kao da stoji.

V. Spomenice

Stjepana Dušana srbskoga cara.

1. *Predak.* Sva slika je razdjeljena u tri polja od dva piknjasta okruga. U užjem polju spasitelj na krstu, punolik, sjedi na priestolu bez naslova zada a sa nasloni sa strane, piknjastom osienkom oko glave, do koje Ћ — Х, i dieleći blagoslov pruženima rukama. Do priestola u polju Θ — Η. — U drugom srednjem polju naokolo kao u nizu dvanaest letećih andjela. — U trećem polju napis, koj teče naokolo ovako: **† ПРВОВСИЛНИ ЦАРЬ СТЕФАНЬ СРЪБСКИ ЗЕМЉИ И ПОМОРСКИ**.

Zadak. — U užjem okrugu piknjastom po sredini car, punolik, stojeći, u prebogato ukrašenoj odori, pod zatvorenom krunom, nad kojom se diže krstić; ruke mu na prsih, nego u desnici drži žezlo sa krstićem na vrhu. Do krune dva andjela leteća, po jedan sa svake strane, držeći istu krunu, te kao da ga krunišu. Nad carem van okruga spasitelj kao u zraku, ravnom osienkom oko glave, do koje (Ћ — Х). Desno i lievo do cara po jedna osoba muška brkata i bradata, tielom k caru obraćena ali punolika, pod zatvorenom krunom valjda mitrom s krstićem po sredini, držeći svaka u jednoj ruci krstić a u drugoj knjigu, na kojoj krstić. Desno do osobe muškarac, gologlav, držeći u rukama biskupsku palicu (štaku); lievo do osobe vidi se isto biskupska palica s rukom, ali za tielo muškarca nedostajalo prostora. One dvie osobe vjerojatno su dve vladike, koje su Dušana okrunile. Izvan okruga naokolo uz rub teče napis ovako: **СТЕФАНЬ ВЪ ХРИСТА БОГА БЛАГОВЪРНЫ ЦАРЬ СРЪБСКИ**.

Matica u zem. muzeju u Zagrebu kupljena u Il. Ap. Simića i darovana od preuz. gosp. biskupa Strosmajera. Teži 23,90 gram. Mod 14 $\frac{1}{2}$. Vidi **Tab. br. II.**

2. *Predak.* — Car punolik, pod zatvorenom krunom, u dugoj bogato ukrašenoj odieći, polagano jaše desno, držeći u desnici dugi

štap sa krstićem na vrhu, a u lievici vojke. Do cara naokolo pet vojnika podpuno naoružanih, jedan za drugim. Pred prvim od ovih leži na tlu nožem u prsih proboden oboružani neprijatelj; treći pako gazi truplo drugoga neprijatelja, od koga njeka uđa vide se amo tamo razbacana. Pred carevim konjem gradski bedemi s vratima; na bedemih okrunjena osoba, ostariela, punolika, držeća u pruženoj desnici napram caru ključe od grada, kao da mu jih nudi, lievicom pako na prsih. Do glave careve СФЬ — ЦРЬ. Ciela ova slika stoji u piknjastom okruglu, van koga teče naokolo uz rub sliedeći napis: † СТЕФАНЬ ЦАРЬ ВЪ ЦЕСЬ ВОЗДА ОРДОНЬ ВОИВОДИМЬ ВОИСТУ¹. Na mjestu, gdje počima i svršuje napis, vidi se malena ozleda, te znak nije sasvim jasan, nego je vierojatno, da je tu krstić, kojim je kao obično, počinjao napis, tim većma, pošto se nalazi upravno nad carevom krunom, odkud početak napisu.

Zadak. — Ukovan po sredini dragi kamen, a ostalo izpunjuje napis u deset redaka ovako:

† ПО МИЛО	
СТИ БОЖИС	
ПОБЪДИВШИ	
АРСЕВУ	ИКРЕТА
И ГРАДЬ	САЛОНЬ
ПРИМ	ПОТОМ
ОРСКИ	МОРИС
ПРЕДАШАСФЬЦРЂ	
МОЛОГИ ГРАДИ	
† † †	

Matica u Il. Apost. Simića iz Prizrena. Teži 32,0 gram. Mod. skoro 14.
Vidi Tab. br. 12.

Primjetit nam je nješto o napisu zadka.

Vjerojatno, da je pometnjom u četvrtom redku urezano АРСЕВУ mjesto АРСЕНОУ. Arsenija Zamplak bijaše veliki dostojanstvenik kod istočnoga dvora u ovo doba (Αρσένιος δὲ Τζαμπλάκος ὁ μέγας πα-

¹ Po Račkom izpunio bi se napis ovako: СТЕФАНЬ ЦАРЬ ВЪ ЦЕСТЬ ВЪЗДА ОРДОНЬ ВОИВОДИМЬ ВОИСТВЬ.

² Po Račkom ovako: † ПО МИЛОСТИ БОЖИСИ ПОБДИВШИ АРСЕВОУ И КРЕТА И ГРАДЬ ПРИМОРСКЫИ СОЛОУЧЬ, ПО ТОМЬ МОРИС, ПРЕДАШЕ (СЕ) СТЕФАМОУ ЦАРОУ МНОЗИ ГРАДИ.

πίας). Kantakuzin odasla ga za poslanika k Dušanu. Imao je velika imanja oko Soluna. God. 1352 nalazio se kao predstojnik u Didi-motiku (οἱ δὲ ἐν Διδυμοτεῖλῷ ἔρχοντες, Ἀρσένιος τε μέγας πατικός ὁ Τζα-πλάκων καὶ πρωτοστάτος ὁ Ταρχανειώτης). V. Cantacuz. Hist. I. 437. II. 256.

I ВРЕСТА по нас је без двојбе Kantakuzinov *Bractus*, о ком овaj пише за god. 1342 (l. c. II. 292. 25): ἐν ᾧ δὲ ταῦτα ἐτελεῖτο, Βράτος τῶν ἡγεμὸνων τῆς στρατιᾶς ὁ δικτυφορώτατος ἐνόστησε καὶ διεκαρτέρησεν ἐκεῖ ἡ στρατιὰ ἐστρατοπεδευμένη μίκην ἡμέραν ἐπὶ δέκα.

Glede Soluna mi smo već u našem opisu o Dušanu primetili (str. 88): „predobiv na kratko veću stranu Makedonije i Tesalije, obsiedne Solun. Andronik, iztočui car, prileti u ovaj grad na pomoć; no videć, da Dušanu dorasao nije, zamoli mir. Dušan privoli, ali mu je car odstupiti morao poveći dio predobite zemlje (26. kolov. 1334)“. Pomenuti Kantakuzin, pri poviedajući pako vojnu Dušanovu od g. 1349—1350 proti iztočnom carstvu, tvrdi, da je Dušan i tada Solun stisnuso i obsednuo bio, te primećeju o istočnom caru: ἦσαν γάρ πρὶν βασιλεὺς ἦκειν πᾶσαν τὴν ἔξω πυλῶν Ἰώρων οἱ Τριβζαλοί (a to su Srbi) διενεψημένος (l. c. III. 109. 117). Pošto pako Soluna nepredobi, po nas ono ГРАДЬ moglo bi se uzeti za predgradje Soluna, koje je već bilo u Dušanovih rukuh.

МОРИЋ (МОРИЋ) u sedmom redku valjda Morisk (**МОРЬСКИ**) kod Ostrova u Makedoniji po Cedrenu (ed. Bon. 465).

3. *Predak.* — Razita žljebasta pruga dieli predak u dva polja. U gornjem polju po sredi spasitelj na krstu, punolik, sjedi na priespolu bez naslona zada ali pobočnimi nasloni gori svršujućimi na način koplja, s ravnom osienkom oko glave, do koje **ИСЬ** — **ХСЬ**. Spasitelj rukama na prsih, desnicom dieli blagoslov a u lievici drži smotak. U krstu gori nad glavom **ω**, lievo **о**, a desno **и**. Gori nad spasiteljevom osienkom tri zvezde, a još jedna desno uzpored nad napisom, dočim je nema lievo valjda radi pomanjkanja prostora. Lievo do spasitelja arkandjel Mihael kriljast, stojeći, punolik, s rukama prekrstenima na prsih, ravnom osienkom oko glave, do koje **АГ** — **М**; desno pako isto tako arkandjel Gabriel, nego mu do osienke **АГ** — **Г**, a ovdje u polju do Gabriela četiri zvezde jedna pod drugom. — U dolnjem polju po sredi crkva s vratima, sa

dva prozora i s tornjem, a nad njim krstić; do crkve sa svake strane po jedno stablo, a zatim po jedan stan.

Zadak. — Dvie krivudkaste razite crte, gornja piknjasta a dolnja ravna, diele zadak na tri polja. — U gornjem samo napis u jednom redku: **СТЕФАЊЬ ЦАРЬ.** — U srednjem polju car punolik, pod zatvorenom krunom, u dugoj bogato urešenoj odieći, polagano jaše desno, držeći u desnici žezlo sa krstićem na vrhu, a u lievici vojke. Pod prednjom nogom konja vidi se most nad tekućom riekom, preko koje car hoće da predje. Desno konja stoji debeli zid od avlje, a u njoj crkva, te nad zidom i tornjem crkve po jedan krstić. Napred za crkvom diže se velika kula, na kojoj se vije zastava i stražarica, a pred njom stablo. Lievo konja brieg sa stabli, a do pete mu kuća. U dolnjem polju osovno mal ne po sriedi teče rieka, a do nje desno manastir sa tornjem i crkvom, lievo pako manastir, stablo, crkva tornjasta i toranj. Sva slika prikazuje njeki prediel u Srbiji.

Matica u Il. Ap. Simića iz Prizrena. Teži 21,80 gram. Mod. 14. Vidi Tab. br. 14.

4. *Predak.* — Sve polje razdjeljeno sa tri razite nagizdane crte na četiri diela. — U prvom dielu spasiteljevo poprsje do poluramenja, na krstu, punoliko, ravnom osienkom oko glave, do koje **Ћ** — **Х**. Rukama pruženima dieli blagoslov. Do njega u polju doli pet a gori jedna zvezda sa svake strane. U krstu gori nad glazom **ω**, lievo **ο**, a desno **η**. — U drugom dielu četiri osobe u podpunom liku jedna do druge, samo ukrašenim stupom razstavljene, ravnom osienkom oko glave, u dugoj haljini, desnicom diele blagoslov a lievicom pridržavaju knjigu na prsih. Lievo prve gori do osienke **СВ**; medju prvom i drugo **СИ**, medju drugom i trećom **СГ** (valjda **СВ**); medju trećom i četvrtom **СЛ**, desno četvrte **Б**, vjerojatno sv. Simeon, sv. Sava. Druga osoba ima biskupsku palicu a ne knjigu. — Treći i četvrti dio izpunjuje napis, naime u trećem **СЂЬ ИАСЛЕДИЋ**, a u četvrtom **ЧРОША**.

Zadak. — Okvir sa krstićem na vrhu. U njem po sredini dvostruki veliki krst, s donjom popriječnicom malenom, u podnožju zatvoren. Lievo do krsta car, punolik, stojeći, pod zatvorenom krunom, u dugoj bogatoj haljini, drži u desnici žezlo sa krstićem na vrhu, a lievicom prihvata krstovu motku; desno isto tako carica, nego ova pod otvorenom krunom, te u lievici drži žezlo sa krstićem na vrhu, a desnicom prihvata krstovu motku malo niže. Vani u polju do šatora lievo: **C-T€-ΦΔ-Η-Ь**, a desno **Ѱ-Δ-Ѱ**. Izpod okvira **СА ЎРОША**.

Matica u I. A. Simića iz Prizrena. Teži 14, 90 gr. M. $13\frac{3}{4}$. **Vidi Tab. br. 14.**

Sada nam je da odgovorimo na prigovore, koje se navadaju proti pravosti gori opisanih starosrbskih zlatnih novaca i spomenica Simićevih, te da pravost njihovu što bolje utvrđimo.

1. Proti prigovoru kneza Montenuovo, što je Simić u razno vrieme i mjesto razni broj komada iznašao na vidik, i što je Simiću isti njegov drug pred knezom predbacio, da su njekoji njegovi novci nedobri, odgovorili smo istomu knezu: Simić i drugovi, ljudi su neuki, surovi; njihove izreke nemogu se dakle sve ocjeniti po logičkom mierilu; lasno da i prividno protuslove; te ne zasluzuju osobitoga obzira. Simić nije htio sve svoje novce pokazati na kupu s pomisli, da, ako jih samo njekoliko na vidik iznese, skupljeće i ove i ostale razpačati. Stvar sasvim naravna u prosta trgovca. Nam je naproti namah pokazao sam do 25 komada malih i 7 velikih i mnogo drugih razne vrsti, jer je u nas tražio ne kupca nego obranitelja njegova trga; a uviereni smo, da je ono bilo sve, što je tada imao. Glede pako Simićeva druga, ovaj, smeten kneževim dostojanstvom i grožnjama Eggerovimi, lasno je mogao odjeknuti ono, što mu knez nametao, dapače mi smo uviereni, da, rekao mu prejas. knez, da je Simić lud, on bi on čas zapieva bio, da je lud.

2. Isti knez veli, da je njekoliko Simićevih zlatnih novaca malih izmierio, a da njekoji teže više od mnogih cekina mletačkih i ugarskih suvremenih, s kojimi jih sravnio, a njekoji mnogo manje.¹ Uprav

¹ „Alcuni di questi zecchini semplici, pesati da me, pesano più di vari zecchini Veneti ed Ungaresi dell' istessa epoca, coi quali feci le prove; altri assai meno“.

tako je, ali ta okolnost nekaže drugo nego to, da Simićevi novci nisu kovani ni po novčanom sustavu mletačkom ni ugarskom, nego po njekom drugom. Mi smo dakle odgovorili knezu na taj prigovor: *u koliko se tiče težine treba se obazrieti na suvremenii bizantinski sustav novčani, kamo je okrenuta bila i ondašnja srbska politika*; te smo kneza upozorili na ono, što smo već rekli u uvodu našega „*Opisa jugoslavenskih novaca (str. XII)*“ govoreći o zlatnom novcu cara Uroša, koj se čuva u sbirki nadvojvode Sigmunda u Beču. Težina u novcima Simićevih stoji ovako: novci kralja Milutina teže od 3,0 grama do 3,25; — novci cara Dušana s andjeli od 2,75 gr. do 3,70; s monogramom od 3,0 do 3,28; s napisom uz rub 2,89 do 3,76; s konjem od 2,75 do 3,33; perpere jednostrukе od 2,35 do 3,26 a perpere trostrukе 10,09 do 10,20; — kralja Vukašina od 3,08 do 3,14; — kneza Lazara od 2,82 do 3,18; — spomenice pako 15,30; 21,80; 23,90 i 32,0. — Po Mommsenu (*Gesch. d. röm. Münzw. 780*) solid ($\frac{1}{72}$ dio litre zlata) od g. 312 težio je stalno 4,55 gr. (trient 1,52 gr., semis 2,27), te „*diese Währung hat, abgesehen von einer vorübergehenden Münzverschlechterung unter Nikeph. Phokas (963—969), bis auf den Untergang des byzant. Reichen unverändert bestanden und das Effectivgericht von dem normirten, von geringen und vorübergehenden Ausnahmen abgesehen, sich nicht wieder entfernt*“. Kašnje nije se Konstantinov sustav glede težine solida zakonom promienio, ali jedva da se ikada poslije točno uvažio. Sam Mommsen u opazki onđe priloženoj kaže, da se je u njekom sakrovištu od 500 solida, koji su dosizali samo do Honorija, našlo šest komada, koji su težili od 3,63 gr. do 3,85. Mi smo izmjerili njekoliko komada zlatnih bizantinskih od nalazećih se u našem zem. muzeju, te smo našli sliedeće težine:

Za solid cesara Arkadija		težinu 4,26 gram.
” ” ”	Theodosija II	” 4,37 ”
” triens ”	Anastasija I	” 1,36 ”
” solid ”	Justina I	” 4,36 ”
” ” ”	Justiniana I	” 4,14 ”
” ” ”	Lava III	” 3,70 ”
” ” ”	Konstantina V Kopron.	” 4,15 ”
” ” ”	Teofila	” 3,95 ”
” ” ”	Vasila I	” 4,07 ”
” ” ”	Romana III Argyros	” 4,12 ”
” ” ”	Romana IV	” 4,27 ”
” ” ”	Vasilija II i Konst. XI	” 3,74 ”
” ” ”	Teodora III Vataca	” 4,14 ”

S ovoga vidi se, da se je težina u solidih bizantinskih nestalno vukla do propasti iztočnoga carstva; dapače poslije Andronika II Paleologa (1282—1328), suvremenika našega Milutina, u istoku zlato se odveć malo u novce kovalo, te su ovi sasvim riedki i skupi; dapače od trebizonckih careva nema do danas zlatnoga novca.¹ Po nas starosrbski Simićevi novci kovani su bili po istočnom novčanom sustavu, te bi jih mi izredili po semisih, dvostrukih triensih i solidih, uz opazku ipak, da, ako se u samom istoku već za bolje doba nije pazilo na točnost mjere, tim manje kašnje u Srbiji.

3. Gosp. Ortvay smatra njeke Simićeve novce kao krive zato, što su izvanredno veliki.² Od sedam Simićevih komada, što smo mi u ruci imali, jedva dva su penezi, naime dva su trostruki perperi, a svi ostali su prave spomenice, a ne penezi. Zlatne su se pak spomenice u Bosni i u Srbiji rabile i prije Dušana, navlastito na poveljah. Mi ćemo iz ovih navesti ovdje njekoliko izreka, u kojih se izrično napominju. Stjepan Uroš III. Dečanski u darovnici za hilendarski manastir od 9. srpnja 1327 veli ovako: **и тази сеља кралjeвство ми оутерди хризоколемъ златопечатныъ** (*Mikl.* 82). — U povelji od 15. ožujka 1333, koju izruči bosanski ban Stjepan dubrovačkoj občini, kaže se: **и зато ставлю и свою злату нечать, да и керовано** (*Mikl.* 107). — Stjepan Dušan car u darovnici romenutomu manastiru hilendarskomu od 22. prosinca 1347: **записа и тѣхъ имена царство ми въ сѣмь златопечатенемъ хризокоуде;** a malo zatim: **и сѣ приложи барътко ми и оутерди съ златопечатныъ словомъ** (*Mikl.* 127—128). Isti car Stjepan u darovnici za crkvu sv. Mihaila i Gavrila od 29. travnja 1348: **кто отиже и потворить си є златопечатној слово царства ми** (*Mikl.* 133). — Isto tako u

¹ Piše Sabatier II. 307: „il reste encore à découvrir la monnaie d'or, qui doit exister, à mon avis; car en songeant à la quantité de numéraire d'argent et de cuivre frappé par les empereurs de Trébizonde, on doit admettre qu'ils ont aussi fabriqué des sous d'or; il ne peut pas y avoir eu à cet égard et pendant dixhuit règnes consécutifs une abstention complète de deux cent cinquante — huit ans“. Piše Antun Prokuljan, kancelir spljetske občine, u svom govoru ob ovoj: *Ha essa ancora bollato in piombo; ha battuto per privilegio speciale, qual hoggi dì si legge, di Sigismondo re d'Ongheria monete di rame, di argento, d'oro.* Zlatnih novaca spljetskih do danas na svjet nije došlo.

² „Sie (die Serben) hätten etwa dreizehn Münzen, insgesamt aus der Zeit Czar Dusan's, vorgezeigt, unter welchen sich auch einige medaillonartige Stücke von ausfallender Größe befanden. . . Uebrigens habe man bei der Besichtigung die Echtheit der Münzen schon wegen der ausserordentlichen Größe einiger derselben in Zweifel gezogen“.

povelji od 29. travnja 1348 za crkvu Jeruzolimsku (*Mikl. 135*) itd.

Ali nisu samo spomenici, koji nam tvrde, da su se u Srbiji i Bosni rabile zlatne spomenice, nego je njih i prije Simićeva odkrića bilo dosta na vidiku u javnih i u sukromnih sbirkah, a nitkomu nikada ni na kraj pameti došlo, da o njihovoj pravosti dvoji. Bernardo Nani u svom djelu „*De duobus imperatorum Rassie nummis (Venetiis 1752 ed. altera)*“ donosi i slike dvaju zlatnih spomenica srbskih careva Dušana i Uroša, koje su tako velike kao najveća od Simićevih, te na ovih veoma slične. Mi ćemo samo napomenuti nekoje stare srbske zlatne spomenice, koje po Miklošiću još danas vise o srbskim ispravah:

Povelja Stjepana Uroša II Milutina srbskoga kralja od godine 1302—1321 (*Mikl. 82*; u manastiru hilendarskom).

Povelja Stjepana Uroša III Dečanskoga srbskoga kralja od g. 1327 (*M. 87*; u manastiru hilendarskom).

Povelja Stjepana Dušana srbskoga cara od g. 1347 (*M. 128*; u manastiru hilendarskom).

Povelja Stjepana Dušana srbskoga cara od g. 1348 (*M. 141*; u Karlovcih).

Povelja Stjepana Dušana srbskoga cara od god. 1346—1355 (*M. 154*; u bečkom dvorskom arkivu).

Povelja Stjepana Dušana srbskoga cara od god. 1346—1355 (*M. 155*; u zografskom manastiru).

Povelja Stjepana Uroša srbskoga cara od god. 1357) (*M. 164*; u bečkom dvorskom arkivu).

Povelja Stjepana Uroša srbskoga cara od god. 1358 (*M. 168* u manastiru hilendarskom.)

Povelja Stjepana Uroša srbskoga cara od god. 1360 (*M. 169* u bečkom dvorskom arkivu).

Povelja Stjepana Uroša cara srbskoga od god. 1365 (*M. 173*; u manastiru hilendarskom).

Povelja Vuka Brankovića srbskoga gospodara od g. 1371 (*M. 182*; u Karlovcih).

Povelja kneza Lazara srbskoga gospodara od g. 1381 (*M. 200*; u Vrdniku.)

Bilo je dakle zlatnih spomenica u Srbiji prije, za, i poslije Dušana cara, te do danas ne malo nam jih ostalo, koje pak posvema, t. j. u izvanjskom licu i u napisih, sa zl. Simićevimi sudaraju;¹

¹ V. u našem „*Opisu jugoslavenskih novaca*“ naslovne izreke na čelu poviestnih uvoda kod pojedinoga vladara.

nego glede Dušana znamo jošte i to iz dubrovačkih poviestnih izvora, da je isti car prigodom svoga vienčanja na srbski priestol carskom krunom (te zato *prvorienčani car* na Simićevoj spomenici), ukrasio prsa dubrovačkih poslanika odpremljenih mu, da toj svecanosti prisustvuju, zlatnim redom t. j. zlatnom spomenicom (*Rastić*).

4. Isti Ortway navodi i to kao razlog za svoju tvrdnju, što mu Simić nedopusti, da ni od jednoga njegova novca neotisne slike na stanjolu. Budi nam na ovo dosta reći, da se prost trgovac, kao što je Simić, lasno na to pragnuti mogao s pomisli, da bi mu se tiem ciena novaca smanjila; a u ovom slučaju to većma se tomu oprieti imao, pošto mu se Ortway, smatrajući njegove novce za lažne, kao neprijatelj predstavlja. Ni nam ni Šafariku toga neučini, dapače sam nam ponudi, da jih otiskamo i tako sve bolje proučimo i razsudimo, jer nas smatrao za prijatelje. Navesti pako šta takova o stvari ovako ozbiljnoj za dokaz lažljivosti može samo onaj, koj se na utopu i slamke hvata.

5. Veli dalje isti Ortway, da su se i njemu i njekomu izkusnomu trgovcu starina u Pešti (Eggeru) mali novci Simićevi prikazali odveć sumljivi, jer jim *unglaublich schien, dass solche Goldstücke schon zur Zeit Dušan's* (dapače djeda mu Milutina) *bestanden haben sollten*. To može uztvrditi samo onaj, koj niti zna, da je ikada srbsko carstvo obstojalo. Srbska za cara Dušana bila je jedna od najuglednijih i najvažnijih država u Evropi. To sviedoče ne samo domaći nego još sjajnije bizantinski i italijanski poviestnički izvori, mal ne jedini za ono doba, jer se ondje sticala skoro sva sredovječna izobraženost. Bisantinci i Mletčani, s kojimi su se onda Srbi u najtiesnijem političkom odnošaju nalazili, imali su tada svojih zlatnih novaca; te se s toga može za stalno držati, da su jih i Srbi, koji su u svem tvrdo sledili njihove stope, imali. Za starosrbsku numismatiku, akoprem se je i sam božanstveni piesnik italijanski sieća, jedva se i u nas što znalo do malo godina nazad; turska ju para u svoje čapke zgrabila i barbarstvom pritiskla; te se evo od mala pomaljati započelo i takovo naše blago, tako da nam već sada uz silnu množ srebrnih dolaze napokon na vidik i zlatni novci. O rūdah zlatnih u naših stranah poviestnički izvori već od davna kožu nam dovoljno (V. uvod našega „*Opisa jugosl.*

¹ Ovdje nam je dodati, da smo ovih dana naišli na vele važnu viest u tom predmetu. U jednom zapisniku vodjenu dne 9. listopada 1595 prigodom pobune u Albaniji, njeki izpitani Arbanas spoveda, da su u toj zemlji tri srebrne rude „*nel paese de' Ducasini a Fanda, Bulgari e sopra Alessio*, i da se jedna od ovih prikazuje kao zlatua (Arkv mletački. *Diplomatica varia*).

noraca);¹ te ako je bilo kovne tvari u samoj zemlji, tim veće je istini podobno, da se je i ta tvar, kao što srebro i bakar, u novce kovala.

A da su se za Dušana cara u Srbiji zlatni novci rabili u prometu sviedoče obilno suvremene srbske listine. U Srbiji se brojilo na zlatne perpere već od najstarijega doba. To nam potvrđuju spomenici kod Miklošića (str. 23, 27, 50, 51, 55, 61, 68, 70, 565, 105, 135, 174, 247, 285 itd.). Sam zakonik Stjepana Dušana cara srbskoga od god. 1349 ustanavljuje kazni na zlatne perpere (V. čl. 30, 33, 38, 46 itd.), dapače u čl. 34 izrično se veli: **и да иоу
дака оу годнироу перперу царекоу**. Ovdje je upravo označena *carera perpera*, t. j. perpera cara Dušana, koju je naime sam Dušan kovati dao u svoje ime, kao pravi novac; a takovih zlatnih Dušanovih perpера evo sada imamo među onimi zlatnim novci blizu Kosova odkritih, koje je II. Ap. Simić iz Prizrena nudjao u Beču na prodaju.¹ Isti srbski spomenici znadu nam pako razlikovati perpere domaće od stranih, jer kad je o stranim govor, to izrično napominju (V. *Mikl.* 104, 135, 159 itd.) U Srbiji bilo je dapače perpera velikih, i to upravo za cara Dušana. Sam Dušan spominje te svoje velike zlatne perpere u povelji, koju 12. prosinca 1347 izruči manastiru hilendarskomu (*Mikl.* I26). Veli on ovako: **пріндѣ же
къ мъкъ игоумѣнь курь Гиеръкасіе съ уѣстнинмъ съборомъ лавры хиланъ-
дарскіе . . . и рѣкоше: о цароу, коѹни наѧ мѣсто сїе . . . юже
кѣсть коѹпиль прѣродитѣль твои освѣщении Сава . . . за шѣсть сѧть**

¹ Do sada se mislilo, da je perpera bila samo računski novac. Dokazali smo u predgovoru našega „*Opisa jugoslavenskih novaca*“ (str. XIV), da je perpera u Bugarskoj za cara Aleksandra bila pravi zlatni novac. A da su i Mletčani priznавали perperu kao pravi zlatni novac jasno dokazuje pogodba, koju su svibnja 1232 sklapali s obćinom dubrovačkom. Tu se veli ovako: „*dabunt Ragusini domino duci pro regalia yperperos 12, et
communi Venetiarum yperperos aureos reteres recti pon-
deris centum*“ (V. moje listine I. 48. 54. 84). Nego Mletčani poznavali su dapače i srbske perpere zlatne, i to već za kralja Stjep. Uroša Milutina obretnika srbskoga novca zlatnoga. U poslanici, koju su 10 svibnja 1309 slali Milutinu sbog naknade njeke škode mletčaninu učinjene od njegovih podanika, veli se izrično, da su njihovi izplaćeni bili u *yperperos de Brescoa* (kovnica srbska u Albaniji), *que est multo minoris valoris, quam sunt
teneti nostri grossi* (V. moje Listine I. 239). Brkovska kovnica srbska bježe Mletčanom već davno dobro poznata radi groša slabije težine (V. u *Opisu Dragutin*). Ovdje se sravnjuju perpere srbske sa mletačkim novcem istoga iznosa, te se iztiče slabija vrednost srbske perpere napram ovomu. Ne može se pako reći, da pod imenom *yperperos* dolazi koj drugi srbski novac, jer Srbija nije tada imala drugoga novca osim groša; te kako pisac spominje mletačke groše, istim imenom bio bi označio i srbski novac.

перпирь вѣницихъ и приложилъ скотомоу монастыреу. Ова изрека перпирь вѣницихъ, која до сада није имала правога тумаџа (*V. Daničić*), сада се разsvetljuje, jer међу новци Симићевима, како јмо гори видјели, налазимо управ две перпера велике. Ово нам сам напис њихов потврђује. На једној: **стефанъ къ христу Бога благовѣрни царь г + перперъ**, а на другој: **стефанъ къ христу Бога благовѣрни царь пер.** Прва теži 10,09 gr. a друга 10,20, a пошто ono šest malih perpera, što smo гори opisali, dosiže težinom do 3,26 gr., može se slobodno uzeti, da ove две velike iznose tri male. Dakako male se ponješto izglodale, velike pako krasno sačuvale.

Zlatni novac umah, u što se je u Srbiji kovati zapочeo, добио je i svoje vlastito ime. Ovo ime dolazi nam za prvi put u starih spomenicih upravo za Dušana cara. Dušan u povelji od 12. prosinca 1347 (*Mikl. 126*), којом је обдаривао hilanderski manastir, kaže ovako: **продаше ми выше речемъюс място . . . за . . . златицъ.** *Zlatica* se dakle prvo zvao zlatni srbski novac; a то име одговара подпуну latinskomu *aureus*, ili *solidus христос*, onda u istoku običajni naziv zlatnoga novca. Zlatari kao radnici u zlatu, te kovatelji kao bakrenoga i srebrnoga tako i zlatnoga novca, spominju se često u srbskim ispravah, a i u pomenutom Dušanovu zakoniku (*cl. 49*).

Ime *dukat*, u koliko нам познато, dolazi за први put u listini od 20. studenoga 1398 Ostoje bosanskoga kralja, где овај каže, да ће izplatiti Dubrovčanom 2550 дукатъ (*Mikl. 232*); zatim u listini od 17. veljače 1403 (*Mikl. 251*), iz koje se razaznaje, da је Jelena, кћер kneza Lazara, stavila u poklad u Dubrovnik **дукатъ тиеские златъкъ**; a пошто se ovdje nedodaje rieč *mletačких* kao obično u naprieda, vjerojatno je, da je tu govor o srbskim *zlaticah* stranim nazivom *dukat* označenih.

Zlatni srbski novci Simićevi nisu то први на svjet iznešeni; i prije Simićevih zlatni su novci poznati bili srbskoj numismatiki. Već smo o tom govorili u uvodu našega „*Opisa jugosl. novaca*“. Anselm Banduri (*Numis. Imper. Rom. Lutetiae Paris. 1718. II. 772*) veli o novcu upravo Stjepana Uroša II. Milutina (од кога најстарији Simićev): *nummum praeterea aureum Urosii vidisse nonnulli testantur, cuius ectypum in Cimelio Baudeletiano conspexi.* Bernardo Nani (*l. c.*) donosi na tabli I novac istoga Stjepana Uroša II Milutina s ozнаком **AV**, t. j. *aureus*. Zanetti (*De num. reg. Mysiae seu Rasciae p. 21*) piše izrično: *venetum ducatum aureum (vulgo cecchino) hunc (sc. Milutinum) adulterasse, deterioremenque dolo malo*

fecisse nonnulli autumant. Horum unum vidimus Venetis revera persimilem, sed haud Veneti alicuius ducis, verum proprio Uroscii nomine signatum. Du Val (*Monnaies en or etc. Wiene 1757. 112*) izdao je zlatan novac Gjorgja Brankovića; a mi smo za prvi put izdali zlatan novac cara Uroša, koji se sada nalazi u sbirki prejas. nadvojvode Sigismunda u Beču (*V. Opis jugosl. novaca str. 148*), kao pravi kupljen za 300 for. uprav u trgovca starina Eggera.

Srbski su dakle zlatni novci već odavna poznati bili sveobčoj numismatiki; a bilo bi sasvim nevierojatno, da jih Srbska polak njezina sjaja i političke važnosti u ono doba imala nije, kad i nebi jih na vidiku bilo.¹

6. Tvrdi se za izvestno i stalno, da su se opazili na zlatnih novcima Simićevih jasni znakovi austrijskih dukata od najnovijega doba, te da su bili na ovih otiskani i patvorenji. Nije ipak jasno, koga zapada slava, da je prvi toj nevidljivoj tajni ušao u trag. Dr. Modoš, pripovjedajući u *Zastavi* (br. 89 pr. g.) o dolazku Simićevu u Beč s onimi novci, veli dalje: „kad isto veče један наш Србин (др. Ст. Модош) нађе са лупом на стучено врло спљоснато . . . Rex Hung. Boh. A. A. 1853“⁴. Proti tomu stoji izrično knez Montenuovo, jer u svojoj sviedočbi (*Zast. br. 113*) piše ovako: „beim ersten Anblick, der in Juli l. J. vom Pristener Insassen Ilya Apostol Simits zum Verkaufe nach Wien gebrachten, angeblich aus einem Funde herstammenden, Goldmünzen mit verschiedenen Stempeln der alt-serbischen Fürsten Duschan, Milutin, Wukassin, Lazar, u. s. w. (?) habe ich Endesfertigter selbe allsogleich, u. z. in Gegenwart der Hrn. M. O. Dr. v. Modos . . . für ein ziemlich täuschendes Machwerk erst entstandener Fälscher u. Betrüger umwunden erklärt“, te dalje kaže, što je na onih novcima tada opazio. Ali proti tvrdjenju kneza Montenuova i Modoša evo nam g. Ortvaya, po kom „unser Pester Numismatiker (Egger) erbat sich aber dann die von ihm untersuchte Münze und überzeugte den Fürsten, dass die Dusangoldstücke insgesamt aus österreichischen Ducaten angefertigt sind“ (*Die Presse n. 228*). A mi smo tvrdo uvjereni, da ova slava sbilja sva Eggeru pripada. A zašto, reći ćemo kašnje.

Gospoda neslažu se ni u broju komada, na kojih su znakove austrijskih dukata vidjeli. Dr. Modoš, iznoseći na vidielo gori pomenute sviedočbe o lažljivosti Simićevih zl. novaca, hoće, da je u njih neoporečivo dokazano, da se na свима златним новцима (t. j.

¹ Vidi gori u opazki, što veli Sabatier o zlatnih novcima Trebizondskih.

Simićevima) nadpis c. kr. austrijskih dukata viđi, akoprem one sviedočbe toga nedokazuju. Knez Montenuovo u svjedočbi veli neopredijeljeno, da je on na prvi mah, kad je ugledao Simićeve novce, umah uvidio, da su krivi, te da jih pako njekoliko točno razgledao, te jasno prostim okom opazio na njih g. 1853 i g. 1871 i napise c. kr. dukata. Knez u listovih na nas upravljenih govori samo o pet, i to Dušanovih. Dr. Kenner i rezbar Jauner imali su pred očima samo dva, i to bez dvojbe Dušanova. Rodoljubi Srbi u Beču kažu prvo o više njih, nego se napokon i oni stežu na dva i to Dušanova. Po Eggeru bili bi „*die Dusangoldstücke insgesammt aus österreichischen Ducaten angefertigt.*“ I ona Modoševa izjava nije dakle drugo, do goli odjek Eggerove misli.

Neslažu se ni u bilježenju onoga, što su na Simićevih zl. novcima od austrijskih novaca vidjeli. Dr. Modoš po Zastavi br. 89 opazio je „... Rex Hung. Boh. A. A. 1853“. — Knez Montenuovo u Zastavi br. 113 obćenito se izrazuje, naime da je vidio godine (na pr. 1853, 1871) i napise najnovijih austrijskih dukata; u listu pako na nas upravljenu veli, da je na jednom opazio **D**O — **ILL** — **R** (*Lodomeriae Illyriae Rex*); na drugom tragove dukata Franja I i jedno **M** jasno; na trećem jedno **A** sbrisano; na četvrtom **A. A.** (*Archidux Austriae*) 1857 ili 1853 ili 1858; a na petom **HVNG.** — Dr. Fried. Kenner ugleda na jednom **LOD** i **871**, a na drugom **OD I REX A. A. . . 53**, repno perje austr. orla, te **H** (od **HVNA**) i **T** (od **ETVEN**). — Rezbar Jauner kaže u obće, da je na ona dva novca, poslana mu od kneza Montenuovo, opazio napise i brojeve godine c. k. dukata od god. 53 i 71. — Ortvay pako vidi je na jednom od *velikih* komada ostanke grba iz novijega doba; a po istom Egger bio bi našao isto na *velikom* pismena **A**, **K** **K** i još cieli austrijski orao (*Die Presse n. 288*). Napokon srbski trgovci i družba u Beču, jer više vješti zvečanu novcu te oštrijega vida, pronašli su na dva Dušanova komada „*die vollständige Umschrift der k. k. österreichischen Dukaten, u. zw. auf der einen: HVNG. BOH. LOMB ET VEN GAL LOD ILL. REX A. A 1853, — auf der andern: HVNGAR. BOHEM. GAL. LOD. ILI Po A. A 1871.*“

Neslažu se ni u tom, kada hoće da označe, tko jih patvorio, i gdje se ovo obavilo. — Dr. Modoš nalazi kovnicu u samoj staroj Srbiji, a obretnik mu je prost Srbin Simićev drug, puškar ili peča-

¹ Ovako nemože nikako biti, pošto na aust. dukatu od god. 1853 rieči su drugako poredjene. V. dalje.

torezac? Ivančić: dakle? je onaj пушкар ил' печаторезац и аустр. мале и велике дукате тако препарирао, да је туко, док их није разтањио — па на то онда свој печат старих српских новаца удари (*Zastava br. 89*). Knez Montenuovo о том mi piše ovako: „*Forse che Simić fu egli stesso ingannato da Arnauti di Pristina (Cigoi e la sua scuola?)*“ Ortway mnie pako: „*es sei das Wahrscheinlichste, dass sich die Fabrik, in welcher diese Gegenstände erzeugt werden, in der Lombardie oder in Venedig befindet* (*Die Presse n. 228*). Grihota, što nam ovi napadatelji Simičevih novaca nisu jošte označili i akademiju ili barem mudrace, koji su budi u Staroj Srbiji budi u sievernoj Italiji za te krivotvorce onako točno odkrili i onomu vremenu onako vierno udesili često podosta duge i zappletere starosrbske napise i slike.

Ovo nam je jošte ovdje osobito iztaknuti, da svi gori pomenuti osvaditelji Simičevih novaca, koji pobliže označuju komade, na kojih su opazili tragove najnovijega austrijskoga dukata, barem se slažu u tom, da su te tragove opazili na malih novcima Dušanovih jedini Ortway veli, da je on sa svojim drugom Eggerom ono video i na velikih komadih istoga Dušana; dočim nijedan od njih nije Simičeve novce Milutina, Vukašina i Lazara ni riečcom naposeb u tom pogledu obedio.

Ovaj zadnji prigovor bio bi najglavniji, dapače sasvim riešivi dokaz proti pravosti barem onih Simičevih novaca, na kojih su se opazili tragovi austrijskih dukata, kad bi upravo istinit bio.

Mi smo imali u našoj ruci 25 malih zlatnih novaca starosrbskih Simičevih, dve trostrukе perpere i četiri velike spomenice (četiri mala novca i jednu od najvećih spomenica nabavio je slavni narodni Moecenas za naš muzej, gdje je svakomu slobodno svaki dan jih viditi i proučiti, kao što i jednu malu perperu našu i stanjole od svega Simičeva blaga), te njekoliko komada poslanih nam od kneza Montenuova; sve ovo mi smo opetovano na izvornicima i na stanjolih, točno i na dugo, prostim i naoružanim okom, do u najsitnijih crticah razgledali i razmatrali, niti nam je pošlo za rukom naći niti na najmanji, najsitniji trag pisma ili slike, što se nebi dalo opravdati pismom i slikom samoga starosrbskoga tipa.¹ Nepouzdajući se

¹ Pismu i sliku austrijskoga dukata nigdje ni najznatnijega traga. Na nje-kojih samo čini se, da ima nješto, što bi moglo povesti neizkušanoga zani-maoca do njekakve sumnje; no to polazi ili s nepotpuna tiska ili s dvostruka natiska ili s pretiska starijega komada iste vrsti. Ovakovih ima sijaset ne samo medju suvremenimi novci srebrnimi srbskimi (*V. naš Opis*), nego i medju onimi svih ondašnjih kovnica.

u nas, zamolili smo preč. g. dra Fr. Račkoga, predsjednika jugosl. akademije, vrloga poznavatelja jugoslavenskih starina, da jih i on svestrano i što oštije razvidi i razmotri; no ni on niti prostim niti naoružanim okom nenadje na njih ni najneznatnijega znaka pisma ili slike novijega doba. Osim njega bilo je i drugih ovdješnjih ljuditelja numismatičke znanosti i narodne poviesti kao gospoda gradski savjet. Šenoa, financ. savjet. Simić, akademik Tkalcic, Dr. Frank, Neuhauser, bibliotekar Kostrenić itd., koji su se na ovih novcima i stanjolih dugo trudili, da ma čemu dodju u trag, nego sve zaman. Njihove izjave neturamo u svjet, jer to smatramo za čisto djetinsku igraljku, koja, pošto dra. Modoša zanima, nek mu bude. I glede zlatnih novaca iste vrsti, koji se u Biogradu čuvaju kod svjet. kneza Milana, kod srbs. metropolite i u narodnom muzeju, isto se reći može. Gosp. Prof. Stojan Novaković, jedan od prvih poznavalaca srbskih starožitnosti, koji je 18 komada onih Simićevih malih novaca opisao i izdao u Otačbini (*str. 648—657*), drži jih za prave i stare, dapače veli izrično, da s iznašašćem ovih novaca sada su pakovo sve sumnje konačno razbijene, da je naime Srbska imala i zlatnih novaca. Gosp. Prof. dr. Janko Šafarik, komu jamačno nema u svetu preanca u što se tiče iskustva u poznavanju starosrbskih starina a navlastito starosrbskih novaca, i koji je ne samo zlatne novce biogradanske, nego i sve blago Simićeve, dok je još na kupu bilo, najoštijom pažnjom razvidio i svestrano proučio, te od svega već tada povadio otiske na stanjolu i same slike narisao, isto tako ni na ma kojem komadu nenadje ni ma koj znak ili trag novijega pisma ili slike, što bi do sumnje dovelo, da Simićevi novci nisu pravi. Evo kako nas taj vrli starina o tom upućuje: „*Ja na osnovi mog 33 godišnjeg iskustva, i velikog poznavanja srpskih novaca, kako mislim redko ko, osim Vas, ima, sve te novce i medalje držim sa podpunim uverenjem za istinite i autentične; a naprotiv držim za smešno i budalasto, da bi danas neko mogao tako što falsificirati, i to u Turskoj s tolikom veštinom, s tolikim troškom i s tolikim naučnim znanjem, rezati tolike štemple i kovati od najfinijeg zlata novce i medalje, a to sve na slepi rizik; to bi mogao učiniti samo budala, koji nebi znao šta da radi sa silnim novcem. Najposle ta ovi zlatni novci proizhode iz istog onog silnog nadjenog blizu Kosova polja sakrorišta, iz kog imamo preko 3000 komada srebrnih srpskih novaca najrazličitijeg kova, i u tolikim raznim felama, to bi morala biti veličanstvena fabrika, gdje bi se to falsificiralo, a pored nje bi morala biti jedna tajna akademija nauka, koja bi to sve smislila.*“

Ima li sibilja u Beću zlatnih srbskih novaca, na kojih se vide jasno ostaci napisa i slike austrijskih novijih dukata, onda nam neostaje drugo da kažemo, nego to, da su to novci, koji nisu izišli iz ruku Simićevih, nego su mu podmetnuti; da su to puki proizvod one famozne tvornice bečke, iz koje je izišao i onaj glasoviti štit i buzdovan osiečkoga trgovca, kojim smo mi lanjske godine nadri-starodavnu krinku iztrigli, te jih bacili u ropotarnicu, da tu arkeolo-gička doba dožive.¹

Oprovrgnuti kao što su po našem mnienju iz temelja svi prigo-vori proti pravosti Simićevih zlatnih novaca i spomenica, pridodati nam je još nješto malo, što njihovu pravost sve više utvrđuje.

1. Kako smo gori vidjeli za zlatne novce Simićeve zna se ono, što je upravo najvažnije te riešivo u prosudjivanju pravosti starih novaca; znamo naime kada i gdje su se našli. Iznašatelji još su živi; doneli su jih iz Stare Srbije ljudi trgovci, koji su jih u njih kupili da jih razprodaju, te za ono sviedoče, kao što će posviedo-čiti i ruski konsul onda u Prizrenu ne daleko od Kosova Jastre-bov, koj prva četiri posla biogradskomu metropolitu. Skupa sa pred-meti pronašlo se još mnogo drugih dragocjenosti, naime još jedna velika spomenica zlatna do sada neraztumačena, zlatan krst,² pečat, krune³ itd., a sve to od nesumljive davnosti. Kada je ono blago zakopano bilo lasno je opredeliti. Novci i starine u kupu nadjene

¹ Htjelo se igre s jedne strane, da se prisili Simića na jevtine ciene, s druge, da se liši jugoslavenski narod tako zamašne slave, koju mu nosi ovaj zlatni novac, najstariji u ovih stranah, jer po starini dosizao bi mal ne kovanje mle-tačkoga dukata.

² O tom krstu piše nam Šafařík: „I onaj krst je savim autentičan: zna se, da je sv. Sava dobio u Nikeji *particulam sancte crucis*; zna se, da kod sv. Marka u Mletcih ima *reliquiarium* vrlo dragocjeno sa *particulam*, koja je po starim inventarima darovana obćini i duždu od kralja srbskoga, a *domino rege Rasciae*. Ovaj krst, vjerojatno ruske izrade iz sv. Gore manastira Riziona, darovao je sv. Sava pri krštenju brata svog trećem sinu Urošu kao amaliju, da ga nosi oko vrata, kao što i sad čine Rusi; a imao je i zlatan lanac, koj je Arnautiu zadržao za svoju ženu. Taj krst je dakle trostruka svetinja“.

³ Evo što pišu o njoj *Graničaru* iz Biograda: „Dne 21. listopada 1875 amo je donešena kruna Dušanova, koju je netko našao kopajući jendek u Prištini (?). Kruna je ponizka, pokrivena, sa oblimi svodovi sa četiri strane, u sredini ugnuta sa krstom od dragih kamenova. Sva je od suhog zlata, dvije oke i po težka, iznutra postavljena svilom, a s polja sva obtočena dragimi kameni. Sa strane ima držkove, za koje je Dušan krunu uhvatio, kad ju je na glavu metao ili s glave skidao. Spreda na kruni nalaze se andjeli izrezani, koji krunu drže, a sa strane je krat, na kom piše: Stefan c(a)r sr(bski).

dosižu dobom do kneza Lazara, a izkopano je sve blizu polja, na kom se riešila sudbina Jugoslavenstva. Zakopano je dakle sve bezdvojbeno u oči kosovske bitke (1389).

2. Moguće, da se nadje na zlatnih novcima Dušanovih koje slovo latinsko ili znak, a bio i sam carski orao. Skoro svi vladari srbski imaju novaca srebrnih, na kojih je napis te i pismo sve latinski ili stranom latinski a stranom starosrbski. Ima jih njekoliko i takovih, na kojih se nalaze uz starosrbska i kojekakva slova, znakovi i rieči, što se, barem do sada, nedaje razabrati, razbistriti i raztumačiti (*V. Opis jugosl. novaca passim*). Ima jih dapače, u kojih je napis sasvim ili djelomice italijanski. O pravosti pako ovih novaca niti se ikada sumnjalo niti se smije. Glede orla piše o Dušanu sam Bernardo Nani poznati starinar mletački: „**aquilam bicipitem** stemmati suo superposuit;“ te u opazki po Zakhmardu de Diankovac 1643. str. 3. pridodaje: „*item Stephanus in maiori sygillo totius Illyrici proprii exprimebat insignia, utpote Macedoniae . . . Syrblae Croatiae, Rassiae, Ramae, quibus intimam superponebat aquilam*“.

3. Mjera zlatnih malih novaca Simićevih neslaže se nikako s onom u dukatih austrijskih novijega doba. Kako je poznato, ovi austrijski dukati teže skoro nepomično 3,50 gram. Od Simićevih ni jedan nesudara s dukati austrijskim. Oni teže od 2,35 do 3,33 te od 3,70 do 3,76. — Glede kovine poznato je, da kovina austrijskih dukata u plemenitosti sve druge u zl. novcima danas rabljene na svetu nadkriljuje, te da se natjeca s mletačkim dukati. Na tisuću česti jedva je u njih gorega 11 tisućina. Toga radi i najmanja razlika zaslužuje, da se uvaži. Dva kemička pokusa učinjena na jednom Dušanovu novcu od Simićevih od vrloga našeg akademika Prof. dra Pilara dala su ipak 2 tisućine viška napram austrijskomu dukatu. Malo jamačno, ali ipak znatno u onakovu razmjeru. I glede Modula moramo primjetiti, da je u obće veći u malih zl. Simićevih novcima nego je u austrijskih dukatih, dapače gdjegdje se znatno povećava.

O napisih a navlastito o grafici zl. Simićevih novaca, o čem njihovi osvaditelji dubko šute, jer jim predmet sasvim tudj, dočim su ovdje tražiti imali najglavnije dokaze patvornosti, reč nam je samo to, da pismo i pravopis na novcima Simićevih podpuno na odgovara spomenikom onoga doba.¹ Isto se može reći o slogu, u kom su

¹ Neznatni tragovi bugarskine lasno se daju izpričati na Dušanovih komadih tim, čim se zna, da je Bugarska tada većinom Srbiji pripadala, i da je

slike izradjene, koj se sasvim slaže s ondašnjim, što nam potvrđuju ne samo srebrni i bakreni novci i spomenice, nego i rukopisi i drugi svakojaki spomenici nedvojbene pravosti, koji su nam se od onda do danas sačuvali.

Napokon da rečemo iskreno i odprto, tko su to, i koliko vriede, pogledom dakako na predmet, o kom se razpravlja, oni, koji su Simićeve novce lažnimi proglašili? To su: njegova visost knez Montenuovo, Dr. Frid. Kenner, čuvar u dvor. numis. kabinetu u Beču, g. T. Ortvay, činovnik u peštan. muzeju, trgovac starina u Beču i Pešti Egger, bečki rezbar Jauner, i dr. Modoš sa njekojimi bečkim Srbima. Prva dva slove kao numismatici na glasu, te njihovo mnenje u obče zaslzuje, da se smierno uvaži. Ali u predmetu, o kom se ovdje razpravlja, do prošle godine učenomu svetu mal ne sasvim nepoznatu, njihov glas nemože biti nikako odlučan; pošto niti su se ovom osobitom strukom baviti a tim manje i ma čim na ovom polju izkazati mogli, niti jim poznata prošlost naroda, koga se isti predmet, sasvim nov i osobitoga značaja, tiče. O gosp. T. Ortvayu zna se samo to, da je činovnik kod peštanskoga muzeja, a sam se ipak u svojih nasrтиh posvema naslanja na dobro poznatoga trgovca starina Eggera, koj je u svom numism. listu dosta sjajno dokazao, da o jugosl. numismatiki ni slovca nerazumije.¹ Jauner zanatlija bečki znati će valjda danas, da ima slavenskoga naroda i na jugu. O dru Modošu i družini, sgljuni Srbima u Beču, reć nam samo to, da već sada nije čuda, što se i oni s one strane onako slavno bore za svoje. Na suproć za pravost zl. Simićevih novaca i spomenica stoji sve, što je u predmetu izkusnijega i u poviesti našoj naučnijega u jugoslawenstvu, koga se blago Simićevu jedino tiče.²

Dušan većinom svoj život proveo na bugarskom tlu. A kad bi i bilo traga rusizmu, nebi to po nas nipošto smetalо, jer znamo, da je onda crkva mnogo uplivala i na državno-političke stvari, da su ruski popovi u jugoslawenskih manastirih prevagu imali, te da se u bugarski jezik već uplelo bilo koješta iz ruskoga.

¹ Kaže nam g. savjet. Simić, da nalazeć se on njekoč u dučanu g. trgovca starina Eggera u Pešti, ovaj mu pokaza njekoliko starih srebr. novaca srpskih s primetbom: izvolite jih sami označiti, pošto se u tom ja slabo razumjem. — Ovdje nam je i to pridodati, da nijedan od naših protivnika, izuzam Srbe, nepoznaje srbskoga pisma, a kamo li jezika.

² Ova naša razpravica uvjeriti će jamačno kneza Montenuovo, da se ne bez razloga borimo za pravost Simićevih zl. novaca, te koliko je bar neumiestno ono, što je rekao u svojoj izjavi (*Zastava br. 113*): „Wenn nun gelehrte Männer wie Z. B. die Hr. D. St. K. Šafarik (Belgrad) u. D. S. Ljubić

Zaključimo: staro-srbski zlatni novci i spomenice, sve nadjeno g. 1873 blizu Kosova u Staroj Srbiji, što je Ilija Apostol Simić iz Prizrena dielom poslao na metropolita i na sv. kneza srbskoga Milana u Biogradu, a dielom sam odnio u Beč i u Peštu te nudjao na prodaju, po nas pravi su staro-srbski zlatni novci.

(Agram) *dennoch auf die Aechtheit dieser Geldstücke standhaft bestehen u. selbe für schweres Geld für Museen ankaufen liesen, so muss ich unwillkürlich nun entweder an die Kurzsichtigkeit an die Eingenommenheit dieser Herren Professoren, an ihre Ausserachtlassung der nötigen Prüfung solcher Münzen oder an sonstige, sie bewegende Gründe ihrer Behauptungeu glauben, welche mir bis nun (als jeder Rechtfertigung unfähig) unklar und unerklärlich sind.“*